కథానిక

ఒక మంచి కథ

'ఎందుకురా కుర్రాణ్ణి అలా ఏడిపించావ్?' అన్నాడు రాజారాం నాతో.

'రూపాయి యిచ్చి ఒక కవరుకొనుక్కొని రమ్మని పంపిస్తే మిగిలిన ఎనభై అయిదు నయాపైసలూ పెట్టి క్వాలిటీ ఐస్‌క్రీమ్‌ట కొనుక్కొని తినేశాడు. వెధవ, డబ్బువిలువ వీడికి ఎప్పుడు తెలుసుకొస్తుందీ? ఆ డబ్బుతో ఒక బీదవాడికి పూర్తి భోజనం లభించునే!' అన్నాను నేను. ఎక్కడ విందో ఆమాట, మా ఆవిడ తారాజువ్వలా వచ్చిపడింది.

'అవునవును... నోరెరగని గుంట నాగమ్మ వాడు చేస్తే తప్పొచ్చింది. నాలుగురకాల బూట్లు వుండగా మనం నలభై అయిదు తగలేసి ఎంబాసిడర్ బూటు కొనుక్కొన్నాం. ఆ డబ్బుతో ఒక బీదకుటుంబం నెల్లాళ్ళు జీవించగలిగి ఉండును. మనల్ని వేలెత్తి చూపేవా డెవడు.'

'మీరు ఉన్నారు కారుటమ్మా?' అన్నాడు చటుక్కున రాజారాం.

'అవునవును అలా అడుగు' అన్నాను నేను మరేమీ అనలేక.

'నేను అన్నాననికాదు, ఆ వస్తువు అంత అవసరమేమో కనుక్కోండి' అంది మళ్ళీ. నేను వెంటనే అందుకున్నాను.

'అబ్బెబ్బే లేదు. కిందటి నెలలో ఎనభై పెట్టి నువ్వు కొనుక్కొన్న టెరిలిన్ చీరే అత్యవసరము,—నిత్యోపకరమూ. అవునా? అయ్యో దేశం ఎంత క్లిష్ట పరిస్థితిలో ఉంది, మన బాధ్యత ఏమిటి? మనం ఎంత క్లుప్తంగా ఖర్చుపెట్టాలి అన్న ఇంగితం ఇంటిదానికే లేనప్పుడు చెమటోడ్చి సంపాదించే మగవాడికి చిన్న చిన్న సరదాలు తీర్చుకోడానికి అధికారం లేదా?'

'మీ రిలా పరస్పరం పరుషవాక్య ప్రయోగం చేసుకుంటూంటే తిన్న దెబ్బల మాటే మరచిపోయి మీవాడు ఎంత హాయిగా వింటున్నాడో చూడండి.'

రాజారాం ఆ మాట అంటుంటే మా

అవసరాల రామకృష్ణారావు

వాడు సిగ్గుపడి అక్కణ్ణుంచి పారిపో యాడు.

'నువ్విలా మాట మారుస్తే నేను ఊరుకుంటా ననుకున్నావ్ కాబోలు-అదేం కుదర్దు. ఈ విషయంలో నీ అభి ప్రాయం చెప్పు' అన్నాను నేను.

'అవును. ఇష్టమైన చీర ఒకటి కొను క్కున్నందుకు ఇన్ని మాటలు పడవలసి వస్తుందని నేనూ అనుకోలేదు. ఇదేం బాగుందో మీరే చెప్పండి' అని సరోజ అక్కడి కుర్చీ లాక్కుని కూచుంది.

'మీ సంసారపు ఖర్చుల విషయంలో మాటాడడానికి నాకు ఏ విధమైన అధి కారమూలేదు. అది కేవలం మీ వ్యక్తి గతం. అయినా అడిగారు కాబట్టి అంటీ ముట్టనట్టు ఊరుకోడం అనుచితం. నా అభిప్రాయం చెప్పేముందు నాకు మరి కొంత భోగట్టా కావాలి ప్రస్తుతం సేవింగ్సు బ్యాంకులో నీ పేర ఎంత ఎకౌంట్ ఉందిరా హరీ ?'

'నీకు తెలియన్ది ఏముంది. మినిమమ్ బ్యాలెన్సు, అయిదు రూపాయలు.'

'ఇరుగూ పొరుగూ దగ్గిర మా ఇద్ద రిలో ఎవరైనా చేసిన చేబదుళ్ళుగాని నోటురాసి పుచ్చుకున్నది గాని ఋణం ఏమాత్రం ?'

ఏమీ లేదన్నట్టు మేమిద్దరం ఒకరి వైపు ఒకరు చూసుకుని తలలు అడ్డంగా ఆడించాం.

'అయితే ఇంకేం ? మీ ముగ్గురికీ నా హృదయ పూర్వక అభినందనలు. ఎవరి క్కావలసింది వాళ్ళు కొనుక్కు న్నారు. వివాదమూలేదు, విచారణా అక్కర్లేదు !'.

మేమిద్దరం ఒక్కసారి నవ్వేశాం.

'ఏడిసినట్టుంది; ఇదొక తీర్పా ?'

'లేకపోతే ? ఇదొక కంప్లెయింటా? ఒకరి దగ్గిర చెయ్యి జాచనంతకాలం మీ రేం ఖర్చు పెట్టుకుంటే అడిగేదెవరు? ఒకరికొకరు లేరా అంటారేమో, మీ మీ విషయాల్లో మీకూ మీకూ కాక శ్రద్ధ చూపేది మరెవరు ?

అసంతృప్తితో అసూయతో ఇద్దరూ కలసి లోకాన్ని దుమ్మెత్తి పోసేకన్న ఒకరికొకరు వేలెత్తి చూపించుకోడం అవసరమూ, శుభప్రదమూ కాదా?'

'ఎరక్కపోయి అడిగాం' అంది సరోజ.

'అవును. టాపిక్ మార్చు, నీకు పుణ్య ముంటుంది' అన్నాను.

'బాగుంది. మొదలు పెట్టమనడం, మధ్యలో ఆపెయ్యమనడం అంతా మీ ఇష్టమే కాబోలు. నే నలా మానేవాణ్ణి కాను. చివరదాకా వినవలసిందే' బిక్క మొహాలు వేసుకుని మే మిద్దరం సర్దుకు కూచున్నాం.

'ఎవరో కట్నాలు ఇచ్చారనీ మరె వరో లంచాలు పట్టారనీ-ఇచ్చినవాళ్ళకీ పుచ్చుకున్నవాళ్ళకీ లేని బాధ మధ్య

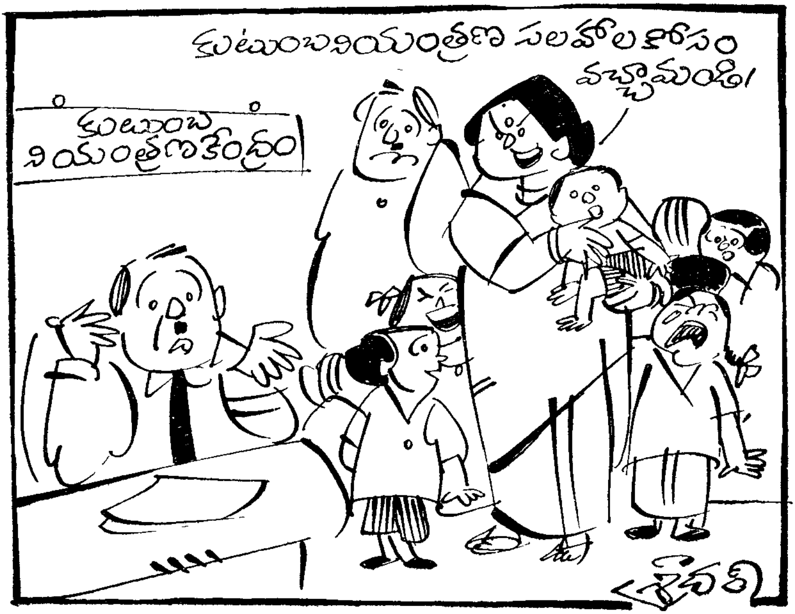

వాళ్లు పడ్డం అన్నిటికన్న పెద్ద దురాచారం. అలాంటి గొడవ లేం లేకుండా హాయిగా తెచ్చింది ఖర్చుపెట్టుకుంటున్నారు. సంతోషించవలసిన విషయం. కూడబెట్టింది కూడా పట్టుకుపోము గదా! ఇక దేశానికి పట్టిన అరిష్టమూ, మనము చూపవలసిన త్యాగమూ, ఇలాంటి అర్థం తెలియని పెద్దకబుర్లూ ఈ సందర్భంలో అనవసరం.

'ఇంతకీ ఎవరి వాకిలి వారు ఊడ్చుకుంటే దేశమనే లోగిలి ఎప్పుడూ కళకళ లాడుతూనే ఉంటుంది. ఇక క్లుప్తంగా ఖర్చుపెట్టడం, అనవసరంగా దుబారా చెయ్యడం వీటికి కొలమానాలు లేవు. దానానికీ వేష్ట చెయ్యడానికీ, క్లుప్తానికీ పిసినారితనానికీ వెంట్రుకవాసి మాత్రమే ఉంటుంది. బాధ్యతలను బట్టి చేసే ఖర్చు పరిధి మారుతూఉంటుంది.'

'వంటింట్లో ఏదో చప్పుడయినట్టుంది – పిల్లి కాబోలు, కాల్చుకు తినేస్తుంది చూసి వాస్తాను' అంటూ సరోజ లేచింది.

'స్నానం చేసి వస్తాన్రా, మళ్ళీ సెకండ్ సిటింగ్ కూచుందాంలే, నిరుత్సాహ పడకు' అని నేనూ లేవబోయాను. రాజారాం సీరియస్‌గా అన్నాడు.

'ఇంత తొందరపాటు మనుషులు కనకనే ఇలా అనవసరంగా బాధ పడు

తున్నారు. వినాలని లేనప్పుడు వెంటనే వెళ్ళిపోవచ్చు. ఇదేం కాన్వొకేషన్ ఎడ్రెస్ కాదు. వంకలు మాత్రం అనవసరం.'

మే మిద్దరం మళ్ళీ భారంగా కూల బడ్డాం.

'మిమ్మల్ని అనుకోడం దేనికి? ఒక ప్పుడు నేనూ జయాకూడా ఇంతకన్న తేలికగా ఆలోచించేవాళ్ళం. దేశంగాని దేశంలోని ఆ రోజుల్లోని ఆ సంఘటన ఎప్పుడు తలుచుకున్నా చెప్పలేని చిన్న తనం అనిపిస్తుంది.'

'ఏమిటదీ?' అన్నాను నేను ఆతృ తగా.

'అంతగా మీ మనసు మీద ముద్ర వేసిన ఆ విచిత్రం ఏమిటో!' అంది సరోజ అంతకంటె కుతూహలంగా.

'నాకు చెప్పాలనీ ఉంది, మీకు వినా లనీ ఉంది. నాకు తెలుసు, కాని ఏం చేస్తాం. బస్సుకి వేళయింది వస్తా' అని రాజారాం లేచాడు. మా ఇద్దరి చేతా ఓ పావుగంట పాటు తనివిదీరా బతిమా లించుకున్నాక జరిగిన విషయం ఓ చక్కని కథలా చెప్పుకొచ్చాడు.

* * *

నేను డాక్టరేటు సంపాదించక పూర్వం ఒరిస్సాలో ఓ ప్రైవేటు కాలే జీలో కొన్నాళ్ళపాటు లెక్చరరుగా వెలి గించానే, అప్పుడు జరిగిందన్నమాట, ఈ ఉదంతం. ఆస లా ఊళ్లో పెంకుటిళ్లే తక్కువ. మే మెలాగో కష్టపడి ముప్పై రూపాయిల అద్దెకి ఒక మంచి ఇంట్లోనే ప్రవేశించాం. కాని మొదట్నుంచీ అష్టయిశ్వర్యాల్లో మునిగి తేలుతూ ఉండడంచేత ఎన్ని సదుపాయా లున్నా ఏవో యిబ్బందులు కనిపిస్తూనేఉండేవి. మా ఉద్దేశంలో సుఖమన్నది లభ్యమై నపుడు అది ఎంతఖరీదైనా సంపాదించ డానికి వెనుకాడేవాళ్ళం కాము. నాకు వచ్చేది రెండొందల ఏభై అయితే ఎంత లేదన్నా మరో వంద ఇంటికి రాసి తెప్పించుకునేవాళ్ళం.

ఒకనాడు మా జయ నాతో అంది.

'ఏమండీ, ఇక్కడివాళ్ళకి యిళ్ళు కట్టడాలు ఏమాత్రం తెలియనట్టుందే! గాలిదేవుడు వచ్చి ఎక్కడ చొరబడి పోతాడోఅని కిటికీ, గుమ్మాని కెప్పుడూ ఎదురుగా పెట్టించరే, కర్మ! ఎన్నిగదు లున్నా వరండాలోంచి వెళ్ళవలసిందే గాని గదిలోంచి గదిలోకీ గుమ్మం పెట్టరేం పాపం? అయినా ఈ లక్కపిడత గదుల్లో నే కాపరం చెయ్యలేనుబాబూ!'

'ఇల్లు ఇరకటమైతే పరవాలేదు...'

'ఏం పరవాలేదు? అందుకే గా ఇల్లాలు మరకటమయ్యేదీ? ఆవిడ్ని మరకతంలా చూసుకోవా లంటే మహ లులోకాదు ఉంచవలసిందీ!'

'ఉన్నంతలో ఇదే పెద్దింటిమహలు!'

'పెద్దింటి మహలుకాదు, బొద్దింక మహలు అని పేరుపెట్టడం మంచిది.

ఎక్కడ చూసినా అవే. చీకటిమాటున ఆ మీసాలూ అవీ చూస్తూంటే నా పై ప్రాణం పైనే పోతోంది. మీకేం? ఆడ పిల్లలచేతో ప్రాక్టికల్సూ అవీ చేయించి ఆనందిస్తూ ఉంటారు.'

నేను నవ్వాను. అలాంటి పరిస్థితుల్లో నవ్వితే ఏ ఆడదీ ఓర్చదు. మా జయ లక్ష్మి అసలు ఓర్చదు.

'ఎంచి ఎంచి మంచిఊరు తెచ్చిపడే శారు. దీపాలు పెట్టేసరికి వీధిలో మొర్రోమని కుక్కలు, పెరట్లో కుయ్యో మని నక్కలు, సందులో అయ్యో అడవి పందులు. తలుపేసుకు ఇంట్లో కూచుంటే బొద్దింకలూ, గొల్లభామలూ! ఇవే నా ఫ్రండ్సు. ఇదే నా బ్రతుకు.'

'చూడూ మనఊరు మనకి సరిపడకా, మనదేశంలో మనం చెలామణీ కాకా ఈ ఊరు వచ్చామన్న సంగతి మరచి పోవద్దు. ఎలాంటిదైతే ఏంగాక, ఇంత అన్నం మనకి దొరుగుతున్నది ఈసీమే అన్న విషయం విస్మరించకు.'

జయ కొంచెం తగ్గింది. స్వరం తగ్గించింది గాని విషయం మార్చలేదు.

'ఏమోనండీ బాబూ. డబ్బు పారే సినా సుఖమన్నది దొరుకుతే బాధలేదు. పనిమనిషి దొరకకపోడం ఓ యిబ్బంది. భాష రాకపోడం అన్నిటికన్న పెద్ద యిబ్బంది. ఇవన్నీ గడిచి ఎప్పుడు సుఖ పడతామో.'

నేను జవాబు చెప్పలేదు. ఒకక్షణం ఊరుకుని మళ్ళీ తనే అంది.

'తక్కిన మాటల కేంగాని, ఇల్లే మరీ చిన్నదిగా ఇరుకుగా ఉందండీ. మనింటికి ఎదురుగా ఉన్నగది కాళీగా ఉన్నట్టుంది. మనకి నిత్యం వాడుకలో లేని సామాన్లు అందులో పడేసి తాళం వేసుకోవచ్చు. కావాలంటే మరో పది రూపాయిలు పారేద్దాం. ఇంటతన్ని అడిగిచూడండి.'

'నేను ఇంటి యజమానిని కనుక్కు వచ్చి చెప్పిన సంగతి విని జయ ఆశ్చ ర్యాని కంతులేకపోయింది.

'ఏమిటీ ఆగది ఎనిమిది రూపాయి లకి ఫిజిక్సు లెక్చెరరు తీసుకున్నాడా? వీళ్ళసిగ్గు చిమిడిరిగదే! ఆ ఒక్కగదీ ఒక్కమనిషి కయితే మాత్రం ఎలా సరి పోతుందండీ?'

'చిన్న వరండా కూడా ఉన్నట్టుం దిగా!'

'చాల్లెండి ఎవరైనా నవ్విపోగల్రు. ఎక్కడ నీళ్ళోసుకుంటాడు, ఎక్కడ భోంచేస్తాడు, ఎక్కడ పడుకుంటాడు, ఎక్కడ...'

'మనల్ని అడిగినప్పుడు చెబుదాంలే' అని ఆ సంభాషణ నే నక్కడికి తుంచే శాను. ఇంతకీ మేము విన్నదే, లేదా అర్థంచేసుకున్నదే పొరపాటు. ఫిజిక్సు లెక్చెరరు ఘనశ్యాంమిత్రా ఆ గదిలోకి

ఒక్కడూ రావడం లేదు. ఫేమిలీతో కూడా వస్తున్నాట్ట !'

'ఒకపుంజూ, ఒకపెట్టా పదిపిల్లలూ ఒకేబుట్టకింద ఎలా ఉండగలవా అని నా కెంతో ఆశ్చర్యంగా ఉండేది. ఇప్పుడా అనుమానం తీరిపోతోంది. రానీయండి. వీళ్ళని అబ్జర్వ్ చెయ్యడమే ఒక కాలక్షేపం' అంది జయ. ఈ విషయంలోనూ మేము తప్పటడుగే వేశాం. పుంజూ, పెట్టా రెండే వచ్చాయి. పిల్లలేంలేవు. అయితే మాత్రం? ఒక్క గదిలో ఎలా ఇమిడి ఉండేదీ భగవంతుడికి తెలియాలి.

అతనూ నేనూ అయితే తప్పదు కాబట్టి కాలేజీలో కలిసేవాళ్ళం. అయినా డిపార్టుమెంట్సు వేరు కాబట్టి కలిసి తీరాలని రూలూలేదు. అదిగాక ఏకాస్త సైము ఉన్నా మిగిలిన యిద్దరు తెలుగు లెక్చర్సుతోనూ నేను గడిపేసేవాణ్ణి. ఒకసారి మా మాటల్లో ఘనశ్యామ్ ఊసు వచ్చింది.

'మళ్ళీ స్టేటస్ చూస్తే లెక్చరరూ, ఆ ఒంటిగది గుడిసెయింట్లో ఎలా ఉంటున్నాడబ్బా !' అన్నారు ఆచారిగారు.

'ఏమోబాబూ, వీళ్ళూ, వీళ్ళ పద్ధతులూ చూస్తే ఒళ్ళు కంపరం వేసుకొస్తోంది. నోటిలో పుల్లో, చేతిలో కచికగుండో వేసుకుని కాలువ్వడ్డుకు బయల్దేరుతారు. మొహం కడుక్కోడం, స్నానం చెయ్యడం, బట్టలు ఉతుక్కోడం — సమస్త ప్రక్రియలూ. సర్వ కాల కృత్యాలూ ఆచేత్తో పూర్తి చేసుకుంటారు. ఒక నీలంపంచే ఒక గావంచా వీటితో ఎన్నిపనులైనా ఎన్నాళ్ళయినా నిశ్చింతగా నెగ్గుకురాగలరు.' ఇది పిసినారితనం కాక క్లిష్టం ఎలా ఔతుంది చెప్పండి ?'

'ఒకర్ని చూసి అందర్నీ అంచనా వెయ్యడం న్యాయం కాదు. వీళ్ళ సుగుణాలు వీళ్ళకీ ఉన్నాయి' అన్నారు మోహనరావు.

'ఏంసుగుణమో ; ఏం లోకమో. ఒంటికి రాసుకున్న ఆవనూనె సుగంధం మాత్రం పదికోసులదూరానికి పరిగెత్తుకు వస్తుంది !'

ఆచారిగారి ఘాటకి నవ్వుతూ మళ్ళీ మోహనరావు అన్నాడు.

'లేదు, లేదు. నేను ఏళ్ళబట్టీ ఈ దేశాన్ని ఎరుగుదును. సత్సాంప్రదాయాలూ, సహజ సంపదలూ నిజమైన నిసర్గరూపంలో సాక్షాత్కరించే కొద్ది భారతరాష్ట్రాలలోనూ ఒరిస్సా ఒకటి.

'ఏమిటి వీళ్ళు సాధించింది ? ఫిలిం ఫీల్డులో చివరిస్థానం వస్తుంది, ఈ రాష్ట్రానికి.

'కావచ్చు. ఒక రాష్ట్రం ఔన్నత్యానికీ, అందులో తీయబడే సినిమాల సంఖ్యకూ ఎలాంటి సంబంధమూ లేదు. ఆ మాట కొస్తే చలనచిత్రాలవల్ల వచ్చే చెడులక్షణాలవల్ల వాళ్ళ భాషగాని భావం గాని యింకా కలుషితం కాలేదు. భారత

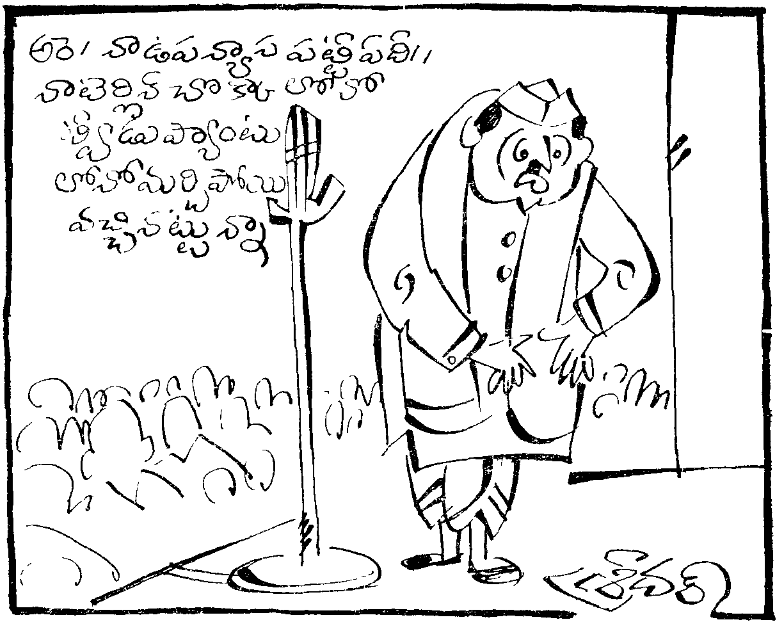

ఇస్తాడు ?'

కాని ఎన్నిసార్లు అడిగినా అతన్నుంచి 'అయాంసారీ' అన్న ముక్క తప్ప నాకు మరొకటి వినపడలేదు. నాకే సిగ్గనిపించింది. అడిగి లేదనిపించుకున్నందుకు కాదు – ఇలాంటి లేకిమనిషిని అడిగినందుకు. ఆ ఊళ్ళో పోస్టాఫీసులోగాని బ్యాంకులోగాని అతనిపేర ఎకౌంటు ఉందేమోనని ఆరాతీశాను. ఎక్కడా ఏం లేదట. ఉన్నదంతా ఆయింట్లో ఆ ఒక్క గదిలోనే గొయ్యితీసి కప్పెడుతున్నారన్నమాట. ఇంట్లో సొమ్ము ఉంచుకొని లేదన్నారు, వీళ్ళ నీచత్వానికి అవధి అంటూ లేదన్నమాట! 'తేనె ఈగ కూర్చి తెరువరి కియ్యదా!' అని అంత సొమ్మూ ఎవడో ఒకడు ఓరాత్రివేళ కాజేస్తేగాని వీళ్ళకు జ్ఞానోదయం కాదు – అనుకున్నాం నేనూ జయా

ఆ మూడోనాడు రాత్రి అనుకుంటా – అర్ధరాత్రివేళ లేచి వాళ్ళిద్దరూ గొల్లున ఏడుస్తూంటే మా కిద్దరికీ ఒక్కసారే మెలుకువచ్చింది.

'డబ్బుకీ ప్రాణానికీ లంకె అయిన వారికి ఎవరికి తప్పింది గనుక ఈ అవస్థ! అనుకున్నంతా అయిందన్న మాట' అంది జయ వచ్చేనవ్వును ఆపుకుంటూ. ఆరు నెలలపైగా ఉంటున్నా 'ఆసొంతు', 'బొసొంతు' – రండి, కూచోండి, అన్న బొబ్లేరుముక్కలు తప్ప మరొక ఒరియాముక్క రాని నాకు వాళ్ళ

ఏడుపు ఎందుకోమాత్రం అర్థంకాలేదు.

'ఇంక ఎందుకో ఏమిటి, స్పష్టంగా తెలుస్తూంటే_ఆసామ్మి, ఏకమొత్తంగా ఎవడో లంకించుకుని ఉంటాడు. మనకి ఆ ఏభై ఇస్తే అదేనా కలిసొచ్చునా? ఇంకా అలా చూస్తారేం, కలిగిన నష్టం ఎంతో వెంటవే భోగట్టా చేసిరాక?'

నేను వెళ్ళేసరికి అక్కడ చాలామంది ఉన్నారు. అందులో మా మోహనరావు కూడా ఉన్నాడు. అతనికి ఒరియా బాగా వచ్చు. కలిగిన నష్ట మేమిటో తెలుసు కునే సరికి నా గుండె నీరయిపోయింది!'

'ఏం ఎన్నివేలు పోయాయేమిటి?' నేనూ, మా సరోజా, దొంగచాటుగా అంతా వింటున్న మా కుర్రాడూ ముగ్గ రమూ ఒకేసారి అడిగేం. రా జా రా ం చెప్పేడు 'ఘనశ్యాం మిత్రా వాళ్ళది బాగా బీదకుటుంబమూ, పెద్ద కుటుంబ మూనట. వాళ్ళు నలుగురు అన్న దమ్ములూ, ఇద్దరు అప్పచెల్లెళ్ళూ; పెద్ద మ్మాయికీ, ముగ్గురు మొగపిల్లలకీ పెళ్ళిళ్ళు అయాయి. ఇక ఇంటిపట్టున వాళ్ళ ఊళ్లో ఉండేది పెళ్ళికాని చెల్లెలూ, చదువుకుంటున్న తమ్ముడూ, ఘన శ్యాంమిత్రా తల్లీ, పినతల్లిని. తండ్రి ఏడాదై చనిపోవడంతో ఆ కుటుంబం ఆర్థికంగా మరింత దెబ్బతిన్నది. ఇతని అన్న లిద్దరూ కాపరాలు చేసుకుంటూ ఎవరి సంపాదన వారు చూసుకుంటు న్నారు. కాని ఇంటి క్షేమీ పంపరుట. చెల్లెలు సుచేత పెళ్ళి చేసి ఆమెను అత్తా రింటికి పంపేసి, తల్లినీ, కుటుంబాన్నీ తన ఊరు తీసుకొద్దామని ఘనశ్యాం ఉద్దేశం. చెల్లెలు పెళ్ళి కట్నానికని బ్యాంకులో వెయ్యమని అప్పటికి పన్నెండు వందలు పంపేడట. సుచేత అంటే ఇంట్లో అందరికీ చిన్నప్ప ట్నుంచీ ప్రాణం. అందుకనే ఆ ప్రాణం అట్టేసేపు నిలబడలేదు. ఆరోగ్యంగా తిరుగుతున్న పిల్లకి, అప్పటికప్పుడు అపెండిసైటిస్ వచ్చి తీసుకుపోయింది. ఆ రాత్రి వచ్చిన టెలిగ్రాం అదేట.'

రాజారాం కళ్ళనీళ్ళు అద్దుకున్నాడు.

'మనుషుల్ని ఎంత తొందరగా తప్పుగా అంచనా వేస్తామో తలుచుకుని నేనూ జయా సిగ్గుతో కుంగిపోయాం. తిండీ, బట్టా, ఇల్లూ మనిషికి ముఖ్యమే, కాని అవే సర్వస్వమూ కావు. మురికి ఓడుతున్న బట్టలు కట్టుకుని రాముడూ, జానకీ గర్భగుడిలో చీకటిలో ఒక్కటే గదిలోఉంటారు. కాని వాళ్ళకేమిలోటు!'

* * *

ఆ ఘనశ్యాం మిత్రానీ, విద్యుల్లతనూ మే మెవ్వరూ చూడలేదు. చూసే అవ కాశం లేదుకూడా. కాని పుణ్యం మూట కట్టుకుంటున్నవా రెవరైనా మా స్మృతి పథంలోకి వస్తే వాళ్లే ముందుగా గోచ రిస్తారు. వారి ఛాయలనేనా మనం తాకగలమా? ఏమో ప్రయత్నిద్దాం, అందులో తప్పేముంది?

దేశమనే చక్కని కొలనులో ఉత్కళం ఒక ఉత్పలం.'

'మహానది నీళ్ళు బాగా వంటబట్టి నట్టున్నాయే!' అన్నాను నేను నవ్వుతూ.

'కాదు, ఆ మహా తల్లి ప్రఫుల్ల చంద్రమాదేయీ చలవ!'

'అదెవరు?' అన్నాను నేను ఆత్ర తగా.

'ఇంకెవరు, ఆ ప్రిన్సిపాలుగారి కూతురు. ఈయన ఆవిడకి మేధమెటిక్సు ట్యూషను చెబుతున్నాడు గదా మరి!'

'అదా సంగతి.'

'మీ రేమనుకున్నా నా కభ్యంతరం లేదు – నా మంచిచెడ్డలు తగ్గవు, హెచ్చవు.'

'హాస్యాని కంటే అంత మాత్రానికే అంత కోపం దేనికి? పోనీ తక్కిన పన్నీ అలా వుంచి వాళ్ళలో మూడొంతులుమంది ఇరవై నాలుగు గంటలూ బుగ్గని కిళ్ళీ నవుల్తూంటారని ఒప్పుకుంటావా? పళ్ళు నల్లగా గారెక్కి కాటెక్కి అసహ్యంగా ఉంటాయని అంగీకరిస్తావా?'

'ఇప్పుడు వాళ్ళలోనూ దురలవాటు క్రమంగా సన్నగిల్లుతోంది. వెతుకుతే మనలోనూ అలాంటి చెడు అలవాట్లు లేకపోలేదు. కాని మన దృష్టి కేంద్రీకరించవలసింది అక్కడ కాదు; ఇంకా వాళ్ళ గురించి తెలుసుకోవలసిన ముఖ్య విషయాలు చాలా వున్నాయి.

ఇలా సాగుతున్న వాళ్ళ వాగ్వివాదం మధ్య ఇంకా తల దూర్చలేక అక్కణ్ణించి వెళ్ళిపోయాను.

* * *

ఎప్పుడో రోజుకోసారి ఆయనా నేనూ పలకరించుకోడం తప్ప ఎదురింటాయనకీ నాకూ ఇంచుమించు మాటలే ఉండేవి కావు. ఇక మా ఆవిడకి సరేసరి, వాళ్ళ పేరెత్తితేనే పరమాసహ్యం. ఇరవై నాలుగు గంటలూ అలా ఫ్యాను తిరుగుతున్నా ఇంకా ఉక్కతో మగ్గిపోయే మా జయకు ఆ ఏక గదిలో నిక్షేపంలా నిద్రపోయే ఏక వస్త్రనుచూస్తే భగ్గున ఒళ్ళుమంట.

'పోనీ పేరేనా కనుక్కున్నావా ఎలాగో అలా కష్టపడి?' అన్నాను నేను.

'ఆఁ, నా కిదే పని – మన పనివాడు చెప్పేడు "బిద్దుళ్ళొతా"ట.'

'విద్యుల్లత కాబోలు – బాగుందే పేరు. మని షెలా ఉంటుందో?'

'తొక్క మాత్రం తెలుపే. ఓ తీరూ దిబ్బా ఉండదుగాని – ఇంకా తమ కంట పడలేదంటే ఎవరు నమ్ముతారు?'

'లేదు జయా! ఎప్పుడూ తలుపు గడియ వేసుకుని లోపలే వుంటుంది.'

'ఆవిడ కింకా పూర్వకాలం ఘోషా పోలే దనుకుంటాను.'

'నిజమేమరి, నూతి దగ్గర తప్ప స్నానం చెయ్యదుగాని!'

'అదేమిటే, ఇది నలుగురూ నీళ్ళు తోడుకునే నుయ్యిగదా!'

'అయితే ఒకటిరెండి ఏ తెల్లవారు ఝామునో లేచి, గదులు తుడిచివేసి, అంట్లు తోముకుని, ఆచేత్తో నీళ్ళోసేసుకుంటుం దనుకుంటాను.'

'అలా ఐతే అది మంచిపద్ధతేమరి!'

జయలక్ష్మి మొహం చూస్తూండగా ఎర్రగా మారింది.

'మంచిదే. కాని వాళ్ళ పెళ్ళయి ఏడాదికూడా దాటలేదని విన్నానని మీరే చెప్పారు. అమ్మమ్మలనాటి పద్ధతులన్నీ అక్షరాలా అమలుజరిపి, ఈవిడ మొగుణ్ణేం సుఖపెడుతున్నట్టు? పోనీ లేనివాళ్ళైతే అనుకోవచ్చు. ఏడాదై కాపరం చేస్తున్నా, యింట్లో అవసరమైన వస్తువ ఒక్కటున్నట్టు కనపడదు. మొన్న తలుపు బార్లా తెరచి ఉంటే చూశాను. కుండలమీద వంట, కర్రలు ఉపయోగించి పొయ్యిమీద వండుతోంది. మీతోబాటు సమాన జీతగాడామరి, ఏం చేసుకుంటారో ఇంత సొమ్మూ! ఈ స్టౌ వత్తులతోనూ, ఈ కిరసనాయిలుతోనూ వేగలేకే నాప్రాణం ఓకొలిక్కి వస్తోంది. వరండామీద ఓ తడిక అడ్డుకట్టి ఆపొగలో ఆయిల్లాలు ఎలా వేగుతోందో, మొత్తానికి ఘటికురాలే!'

నిజం చెప్పాలంటే మన భాషవాళ్ళు కారని ఎదురింటివాళ్ళమీద మాకు ఎటువంటి దురభిప్రాయమూలేదు. పైగా ఎదుటివారి ఆచార వ్యవహారాలు తెలుసుకోడానికి మేమిద్దరమూ ఒకర్ని మించి ఒకరు ఆసక్తి చూపిస్తాము. వెనక నేను మద్రాసులో చదువుకున్నప్పుడు జయకు ఉన్న తెలుగు ఫ్రెండ్సుకన్న తమిళ ఫ్రెండ్సే ఎక్కువ. మరి వీళ్ళంటే ఇంత తక్కువ అభిప్రాయం ... ఏర్పడ్డానికి కారణం ఏమిటీ?

మరేమీలేదు. అంతులేని వారి లుబ్ధత్వమే మా మనసులనుండి వారిని దూరం చేసింది. ఆ ఘనశ్యాం మిత్రా వారం రోజులూ కాలేజికి ఇంచుమించు ఒకే డ్రెస్‌తో వచ్చేవాడు. ఇంటిదగ్గర సరేసరి, ఒకటే నీలంపంచె. పైగా ప్రైవేట్లు కూడా చెప్పేవాడు. వందలకి వందలు వీళ్ళిలా మూటగట్టి వెళ్ళేటప్పుడు పట్టుకుపోతారేమో — మాకు అర్థమయ్యేదికాదు. ఆ పిసినారితనం చూస్తే మాత్రం రోజు రోజుకీ వాళ్ళంటే మాకు ఏవగింపు ఎక్కువయింది.

దానికి తగ్గట్టు ఓసారి మాకు ఇంటి నుంచి అనుకున్న సమయానికి లెక్క అందలేదు. ఓ యాభై రూపాయలేనా వెంటనే చేతిలో ఆడితేగాని రోజు గడిచేటట్టు కనబడలేదు. నేనూరికే కంగారు పడుతూంటే మా జయ అంది. 'ఎక్కడో ఎవర్నో అడిగేదేమిటి? ఆ నీలమేఘశ్యాముణ్ణో అడిగిరండి. ఎంత సేపూ డబ్బుఏడుపే కదూ వాడికి, కావాలంటే వడ్డీ పారెద్దాం, ఎవడికోసం